

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ РЕЛОКАЦІЇ: ВИКЛИКИ ДЛЯ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, ДОСТУП ДО ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ ТА МІЖНАРОДНИЙ ОБМІН ІНФОРМАЦІЄЮ

Іван ГАБАНІ

доктор філософії,

*старший викладач кафедри міжнародного права
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

м. Ужгород, Україна

У сучасних умовах з 2014 до 2022 року та до сьогодні Україна пройшла через різні фази війни, яка кардинально змінила країну та її громадян. Війна, яку розпочала росія з анексії Криму та конфлікту на Донбасі, перетворилася на повномасштабну збройну агресію в 2022 році. Цей період приніс не лише страждання та руйнування, але й стимулював глибокі трансформації в суспільстві та різних сферах життя, а саме зростання мобільності населення, питання релокації набувають особливої актуальності.

Особи, які змінюють юрисдикцію з різних причин – професійних, економічних чи політичних – стикаються з низкою правових викликів, що вимагають комплексного правового врегулювання. У цьому контексті адвокатура відіграє ключову роль у забезпеченні прав осіб, які проходять процес релокації, зокрема в аспекті їхнього правового статусу, доступу до правової допомоги та захисту від потенційних порушень прав.¹

Важливим питанням залишається забезпечення ефективного доступу до правової допомоги для осіб, які змінюють місце перебування у країні чи взагалі країну перебування. На міжнародному рівні існують стандарти, що гарантують таку допомогу, зокрема передбачені міжнародними договорами та актами Організації Об'єднаних Націй, Ради Європи та інших міжнародних організацій,² проте практика показує, що національні правові системи мають суттєві відмінності у механізмах надання правової допомоги, що створює бар'єри для ефективного захисту прав релокованих осіб.³

¹ European Commission. (2016). *General Data Protection Regulation (GDPR)*. Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj> (дата звернення: 15.03.2025).

² UN High Commissioner for Refugees. (2021). *Access to Legal Aid and International Protection*. Retrieved from <https://www.unhcr.org/legal-aid-and-international-protection.html> (дата звернення: 11.03.2025).

³ Наливайко І. Роль держави у забезпеченні соціальних стандартів та гарантій: теоретико-правові аспекти та світовий досвід. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2023. № 2. С. 151–155.

Сучасні цифрові платформи відкривають нові можливості для доступу до юридичної інформації, комунікації між адвокатами та клієнтами, а також збору та обробки даних, необхідних для представництва інтересів осіб, що змінюють місце проживання.⁴ Одночасно постає питання захисту персональних даних та конфіденційності адвокатської діяльності у цифровому середовищі, що регулюється, зокрема, Загальним регламентом про захист даних Європейського Союзу.⁵

Регулювання правового статусу релокованих осіб є важливим аспектом адвокатської практики у цьому напрямі. Визначення статусу особи, що шукає притулку, або економічного релоканта має вирішальне значення для забезпечення їхніх прав і свобод. Адвокати відіграють значну роль у тлумаченні та застосуванні норм міжнародного права у національних правових системах, а також у супроводі клієнтів у процесі отримання відповідних дозволів та документів на проживання, роботу та підприємництво.

Комплексний аналіз міжнародно-правового регулювання релокації з акцентом на адвокатську діяльність та використання міжнародних інформаційних ресурсів є необхідним для вдосконалення механізмів правового захисту осіб, що змінюють юрисдикцію.

Адвокатура відіграє ключову роль у забезпеченні прав осіб, які змінюють юрисдикцію, зокрема у сфері міграційного, трудового та адміністративного права. Захист прав релокованих осіб включає консультування щодо юридичних наслідків зміни юрисдикції, представництво у судах та державних органах, сприяння у вирішенні спорів, пов'язаних з набуттям правового статусу в новій державі.

У міжнародній практиці адвокати активно використовують норми універсальних і регіональних міжнародних договорів, що забезпечують захист прав людини та основоположних свобод, зокрема Конвенції про статус біженців (1951) та Європейської конвенції з прав людини (1950). Особливого значення набуває правова допомога особам, що підпадають під категорію уразливих груп.

Надання правової допомоги релокованим особам є предметом регулювання численних міжнародних актів. Основні принципи Організації Об'єднаних Націй щодо ролі адвокатів (1990) гарантують кожній особі право на юридичний захист, включаючи доступ до адвоката у разі потреби. Подібні положення закріплені в документах Ради Європи, Європейського Союзу та інших міжнародних організацій.

На практиці існує низка викликів у доступі до юридичної допомоги під час релокації. Серед них – мовний бар'єр, недостатнє фінансування програм безоплатної правової допомоги, відсутність єдиних процедур

⁴ Блюк Н. В. Адміністративно-правові аспекти соціального захисту внутрішньо переміщених осіб *Juris Europensis Scientia*. Випуск 5, 2023, ст. 56.

⁵ Council of Europe. (2000). Recommendation No. R (2000) 21 on the freedom of exercise of the profession of lawyer. Retrieved from <https://www.coe.int> (дата звернення: 15.03.2025).

підтвердження статусу адвоката іноземця, а також обмеження, пов'язані з національним міграційним законодавством.

Вирішення цих проблем потребує міжнародного співробітництва, створення спеціалізованих юридичних платформ для релокованих осіб, а також посилення ролі міжнародних правозахисних організацій.

Міжнародні інформаційні ресурси, такі як бази даних ООН, Європейського суду з прав людини, різні правові системи та інші, які забезпечують швидкий доступ до релевантної правової інформації.⁶

Важливу роль відіграють цифрові платформи та мобільні застосунки, які допомагають релокованим особам отримувати юридичні консультації, подавати електронні заяви на отримання візи, статусу прихистка чи дозволу на проживання.⁷ Однак впровадження цифрових технологій у правовий супровід релокації потребує ретельного дотримання норм міжнародного права у сфері захисту персональних даних (GDPR) та конфіденційності адвокатської діяльності.⁸

Окремим аспектом адвокатської діяльності є сприяння у визначенні та оформленні правового статусу релокованих осіб.

Практичний аспект правового супроводу релокації включає тлумачення та застосування міжнародно-правових норм у національних судах, представництво інтересів клієнтів перед державними органами. В цьому контексті адвокатура відіграє важливу роль у формуванні правозастосовної практики та забезпеченні дотримання прав людини у процесі міжнародної міграції.

Адвокатська діяльність у сфері міжнародного правового регулювання релокації охоплює широкий спектр питань – від консультування клієнтів до судового представництва та використання цифрових технологій у правовій сфері. Міжнародні стандарти правової допомоги, такі як гарантії доступу до адвоката та захист персональних даних, створюють основу для забезпечення прав осіб, що змінюють юрисдикцію. Разом із тим, існує низка викликів, пов'язаних з неоднорідністю національних правових систем.

У сучасних умовах ефективний правовий супровід релокації вимагає активного залучення адвокатури, вдосконалення міжнародних механізмів співпраці, а також інтеграції цифрових рішень у процес надання юридичних послуг. Розвиток міжнародного правового регулювання у цій сфері має базуватися на принципах верховенства права, захисту прав людини та забезпечення рівного доступу до правової допомоги незалежно від юрисдикції.

⁶ United Nations High Commissioner for Refugees. (2021). Global trends: Forced displacement in 2020. UNHCR.

⁷ European Court of Human Rights. (2022). HUDOC database. Retrieved from <https://hudoc.echr.coe.int> (дата звернення: 17.03.2025).

⁸ European Union. (2016). General Data Protection Regulation (GDPR). Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu> (дата звернення: 17.03.2025).